

מכשיר שפועל/מופסק על ידי טרמוסטט (מקרר, מיחס, תנור, מזגן ועוד) – האם מותר להשתמש במכשיר זה בשבת כאשר לאדם יש השפעה ישירה או עקיפה על הפעלתו? האם נחשב גרמא מעשה בידים? ישנם סוגים שונים של טרמוסטטים – נציין עתה לשנים מהם:

קרני אורה פרק י"ב עמ' 550

התרמוסטט שהיה מקובל לפני עשרות שנים במקררים חשמליים... מבוסס על מיכל קטן סגור של גז שנמצא בחלל המקרר... הגז שבמיכל מתקרר ומתחמם בהתאם לטמפרטורה של המקרר... קיים סידור מיוחד שכאשר הגז מתפשט, הוא גורם לתזוזה של זרוע קטנה לכיוון אחד, וכאשר הוא מתכווץ הוא מסית את קצה הזרוע לכיוון שני. אלקטרודה חשמלית נמצאת בקצה של הזרוע, וכאשר היא מגיעה לנקודה מסוימת שמתוכננת מראש, היא פוגשת באלקטרודה אחרת נוצר מגע חשמלי שמפעיל את המנוע החשמלי של המקרר

ויקיפדיה – דו מתכת

הדו-מתכת מורכב משני פסי מתכת או סגסוגות שונות, בדרך כלל פלדה ונחושת או פליז, בעלות מקדם התפשטות שונה, אשר מוצמדים זה לזה לכל אורכם באמצעות מיסמור, ריתוך או הלחמה. בגלל מקדמי ההתפשטות השונים של הפסים, בשילוב העובדה שמתכות דקות הן אלסטיות, שינויי טמפרטורה גורמים לפס המשולב להתעקם לכיוון אחד עם עליית טמפרטורה ולכיוון ההפוך עם ירידת הטמפרטורה. ככל שאורך פס הדו מתכת גדול יותר, גדלה הרגישות לשינויי טמפרטורה.

סקירת AI

תרמוסטט בי-מטלי פועל על ידי ניצול שתי מתכות בעלות מקדמי התפשטות תרמית שונים. כשהטמפרטורה משתנה, המתכות מתרחבות או מתכווצות בקצב שונה, מה שגורם לכיפוף של התרמוסטט. כיפוף זה מפעיל מתג חשמלי, שפותח או סוגר מעגל חשמלי, ובכך שולט בפעולת החימום או הקירור של המכשיר.

שו"ת מנחת יצחק חלק ב' סימן טז / בנדון פתיחת דלת מקרר אלקטרי בשבת.

ב"ה יום ד' מו"מ כ"ג תמוז תשט"ו לפ"ק מנשטת יצ"ו שוכט"ס לכבוד ידי"נ ה"צ וכו' אחדשת"ה, הנני בזה ע"ד אשר עוררני לברר נדון פתיחת דלת המקרר בשבת ובאותו שאין שם נר אלקטרי שנדלק בעת פתיחת הדלת ונכבה בעת סגירת הדלת ונודע אופן עבודתה שזרם אלקטרי מנשב בה רוח קרה עד נקודה גבוהה, ואז המכונה שובתת מעבודתה, ובמשך הזמן הקרירות מתמעטת, ואז שוב המכונה מתחלת עבודתה לנשב רוח קרה, וכן חוזר חלילה, ובזה בפתיחת הדלת ליקח המאכלים מהמקרר, בוא יבוא אויר חם מהבית לתוכה, וגורם שמכונה מתחלת עבודתה מקודם לזמן רגילתה בעת שהדלת סגורה, ובזה השאלה אם מותר לפתוח הדלת וליקח המאכלים משם לצורך סעודת שבת. והנה אמרתי לכת"ה שאנכי רגיל לפסוק להשואלים אותי שיפתחו רק בעת שנשמע קול המיית המכונה שאז מקושר זרם האלקטרי, ואין חשש רק שע"י פתיחתו יגרום שתמשך זמן עבודתה יותר מהרגיל בעת שהדלת סגורה, וכה"ג שרי, וטעמי ונמוקי כדלהלן.

(א) ואקדים לבאר קצת דיני גרמא במלאכת שבת, דהנה מצינו בש"ס ופוסקים, שש מעלות בגדר גרמא במלאכת שבת, זו למעלה מזו...

א', באם עושין מחיצה בכלים מלאים מים בשביל שלא תעבור הדליקה, והוא במס' שבת (ק"כ ע"ב), דאיתא שם בפשיטות דבין לר' יוסי ובין לרבנן דפליגו, מה"י עושין מחיצה בכלים מלאים בשביל שלא תעבור הדליקה, דלכ"ע אמרינן עשי' הוא דאסור הא גרמא שרי...

ב', למעלה מזה, הא דאמר רב יהודה שם, טלית שאחז בו את האור, רשאי ליתן מים מצד אחר, היינו אף דליכא הפסק כלי בין המים והאש, אכן הר"י והרא"ש לא הביאו להא דרב יהודה ובה כתב הרמב"ן (הובא בר"ן שם), להר"י והרא"ש, דהא דאסור (בסוף פרק כירה מ"ז ע"ב) בנותן מים משום מקרב כיבוי, היינו משום דאין הפסק ביניהם, אסור, ומוכח דפליג על רב יהודה עיין שם...

ג', למעלה מזה, לעשות מחיצות של מים ממש בלא הפסק כלי בפני הדליקה, כמ"ש בתוס' שם בשם הר"ת והר"ח, וכתבו הפוסקים דהמשמעות בזה לשיטתם דהוי איסור מה"ת, אבל בירושלמי מבואר דיש להתיר אף במחיצות של מים ממש עיין שם.

ד' למעלה מזה. ליתן מים תחת הנר ממש, דכתב רש"י שם דהוי מכבה ממש, ומשמע דהוי מה"ת לדידי'...

ה', למעלה מזה, מה דאיתא שם (ק"כ ע"ב), אמר רב יהודה פותח אדם דלת כנגד המדורה בשבת, לייט עלה אביי דרוח מנשבת ומבעיר האור במ"ע וכו' ברוח מצוי מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן ע"כ, ואף דהרוח בא ממילא והוי רק גרמא, ע"ז הביא הר"ח שם דברי הש"ס (ב"ק סי' ע"א) וז"ל ת"ר ליבה ולבתה הרוח אם יש בלבוי כדי ללבותה חייב ואם לאו פטור, ואמאי להוי כזורה ורוח מסייעתו וכו', רב אשי אמר כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו ה"מ לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור (ופי' רש"י נתקיימה מחשבתו דניחא לי' ברוח מסייעתו), וסיים ע"ז הר"ח ש"מ דכיון דמשוי לי' אורחא אפילו לרוח מצוי ללבות ומחשב לכן אסור בשבת דהיינו מלאכת מחשבת עיין שם, הרי שפתיו ברור מללו דהביא מדברי הש"ס בב"ק לומר דיש בזה חיוב מה"ת כמו בזורה ורוח מסייעתו....

ו', למעלה מזה, מה דאיתא במס' ביצה (כ"ב ע"א), הנותן שמן בנר (בשבת) חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה, והתוס' כתבו משום דבאותו שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קצת ומכסה אורו דלא יכול לאנהורי כולי האי כי איכא שמן מועט בנר ולכך נראה ככיבוי, וברא"ש (שם סי' י"ז) העתיק בשם התוס' והוה לי' מכבה, והרא"ש בעצמו פירש הטעם, משום דהשמן והפתילה שתיהן גורמים את הדליקה והממעט מא' מהן וממהר את הכיבוי חייב....

והנה מוכח מדבריהם הנ"ל, דאף למאן דס"ל דהוי גרמא, מ"מ יש בזה עכ"פ איסור שבות, וש"מ לכאורה דס"ל כמ"ש הרמ"א /באו"ח/ (בסי' של"ד סעי' כ"ב) לענין גרם כיבוי דרק במקום פסידא שרי. והוא מדברי המרדכי בשם הרבינו יואל, אבל המג"א (בסי' תקי"ד סק"ז) הוכיח מדברי הרא"ש במס' ביצה (כ"ב הנ"ל) דאף שלא במקום פסידא שרי....

**חשוב לפני המשך לימוד התשובה ! לאיזו דרגת גרמא דומה פתיחת המקרר ? פתיחת חדר שיש בו מזגן ?**

(ט) ואף דיש לצדד דנדי"ד חשוב פס"ר דלא ניחא לי', דטפי הי' ניחא לי' דלא יבוא האויר החם לתוכו ויגרם לו הפסד ממון, דכרך שזהרם האלקטרי עולה יותר במדה, מודדין לו לשלם יותר, ויש לו הפסד ממון ע"ז.... אבל כ"ז לכאורה אבל למעשה אין בזה בכדי סמיכה וכדלהלן, בהקדם מה דאיתא בת' מהרי"ל (סי' ס') דכתב וז"ל,

**נסה לבאר : מדוע לא ניח"ל ? הרי אחר בא האויר החם שלגביו ניתן לומר "לא ניחא ליה" – עכשיו ניחא שיעבוד המנוע ויקרר ! - ולקמן ביבי"א**

#### שו"ת מהרי"ל סימן ס

תנור שטומנין בו את החמין מהו לפותחו ולהוציא קדירה ולהאכיל לתינוק ולהחזיר ולסתום... ואם נאמר שאסור לעשות כן, כי בפותחו גורם שיבעיר האש ובסוגרו גורם שיכבה, אם כן היאך מותר לפתוח שום תנור בעולם. וכמדומה לי שמהר"ם ז"ל התיר לי בבית חמי ז"ל לפתוח תנור הנסתם בטיט להסיר הטיט בשבת ולפתוח. תשובה. תנור סתום ע"י טיט לסתור מתיר המרדכי פ' במה טומנין ואגודה אוסר משום סתירה. וראיתי מורים ע"י גוי או ע"י תינוק באפשר, וכשליכא תינוק או גוים אפילו ע"י ישראל. וכמדומה שכמו כן ראיתי כתוב ולחזור ולסותמו אם יש בו גחלים לוחשות שמא הוה פסיק רישא, אבל ע"י גוי פשיטא דמותר, וע"י ישראל נמי [אם] אינו סותמו לגמרי דלמא לא הוה פסיק רישא. ואני המעתיק מצאתי כן בתשובה מהר"ם שהורה כן הר"ר אביגדור כ"ץ ז"ל.

#### המשך תשובת הצ"א – אחר הבאת תשובת מהרי"ל

ועכ"פ ש"מ מדבריהם דאף למאן דאוסר לסגור הוא רק מדין גרמא דגורם שיכבה, ולא חמיר מן דאסרו בש"ס לפתוח הדלת כנגד המדורה הנ"ל, וכתב שם במ"ב (שער הציון אות ט"ז), דאף דהוא פס"ר דלא ניחא לי' וכמ"ש הגר"א, אעפ"כ מדרבנן אסור וכדלקמן (בסי' ש"כ סי"ח) עיין שם, וגם ל"ה ודאי פס"ר כמ"ש במהרי"ל כנ"ל שמא הוי פסיק רישא, ואפ"ה מחמירים,

וי"ל דטעם דגם בפתיחת הדלת כנגד המדורה ל"ה ודאי פס"ר כנ"ל בשם המהרש"א, והחמירו בש"ס, ואפילו ברוח מצוי אטו אינו מצוי, אבל בכל זה מצינו מקילים בתנור כנ"ל, ש"מ דל"ה לגמרי כמו דינא דש"ס הנ"ל, ומ"מ המחמירים החמירו אף בפס"ר דלא ניחא לי', אי"כ מכ"ש בדינא דש"ס יש להחמיר אף דיהי' פס"ר דלא ניחא לי', וע"כ אם דינא דידן יהי' דומה לדין גרמא הנ"ל, יש להחמיר אף בפס"ר דלא ניחא לי'.

(יד) ומטעם הנ"ל נראה דבנד"ד, אף דעדיין יש להתחקות תחת איזה סוג גרמא היא, והנה אם היא באופן דיש לחוש דמיד עם הפתיחה יגרום שיתקשר עי"ז זרם האלקטרי, י"ל בודאי דשייך תחת המעלה השישית הנ"ל דחמיר מאד, אלא אף אם היא באופן דידעין בודאי דאחרי הפתיחה צריך עוד לשהות איזה זמן עד שיתקשר זרם האלקטרי, כגון שפותח דלת המקרר תיכף אחרי שגמר המכונה מלאכתו להעמיד הקרירות על מדה הגבוהה, ואז י"ל דעדיף אף ממעלה החמישית הנ"ל, דשם בפתיחת הדלת, תומ"י הרוח יבוא אשר בפגעו את האש יבעיר או יכבה, משא"כ הכא האויר החם אשר יפגע בראשונה אחרי פתיחת הדלת, לא ישפיע עוד על המכונה להתחיל במלאכתה, רק בהתרבות האויר החם, בהמשך איזה זמן, יגמור לקשור זרם האלקטרי, והוי רק כסופו לבוא כנ"ל, מ"מ הרי יש הרבה מחמירים גם בסופו לבוא דהוי מעשי ידיו ולא גרמא כנ"ל,

אבל באמת י"ל דנד"ד שייך תחת סוג מעלה הא' הנ"ל דלכ"ע הוי רק גרמא, כיון דיש הפסק כלי בין האש והמים, כן הכא יש הפסק, שחוטי האלקטרי המה נפסקים בשעת שביתת המכונה, ואין הרוח בעצמו מוליד כח האלקטרי. רק הוא גורם שיתחברו חוטי האלקטרי, ועל ידי החיבור נולד כח האלקטרי, והוי כמו שמה שהאש בוקע הכלים ואז המים מכבים, וגם לפימ"ש בשי"ג (בפי' די מיתות) דטעם חציצת כלים משום שמתכוון רק לחצוץ, והכיבוי בא בגרם, והיינו משום שאינו מתכוון, ועי' עוד מש"כ בפי' דבריו בסי' גדולי הקדש (על ה' ס"ת סי' רע"ו ס"ק ט"ז). גם הכא אינו מתכוון כנ"ל.

#### נסה לבאר מדוע דומה לדרגה הראשונה ?

(טו) עוד י"ל דבנד"ד דאין האויר החם הבא ראשונה גורם מלאכת המכונה, רק עי" התרבות האויר כנ"ל, א"כ דומה למה דאמרין בסנהדרין (שם ע"ז) באשקיל עלי' בדקא דמיא, דבכח שני פטור דגרמא בעלמא היא, וכן בחולין (ט"ז ע"ב) לענין שחיטה בגלגל של מים דבכח שני לא מקרי מה שאתה זוכה וכמ"ש המהר"ם שיק שם, ועי' בביאור הלכה (סי' רנ"ב סעי' ה'), ובת' אבני נזר (או"ח סי' ר"ל) הסביר הא דהפסק כלי בין האש והמים הוי גרמא, דהוא מטעם דהוי רק כח כחו וכמו דאיתא בסנהדרין הנ"ל, וא"כ גם בנד"ד בודאי ל"ה רק גרמא,

#### נסה לבאר את הדמיון בין החום לבין בידקא דמיא

מ"מ כיון דעדיין י"ל דבכל זה לא יצאנו מידי איסור דרבנן, וגם בהפסק כלי לא הקילו רק במקום פסידא וכנ"ל, ובת' שבות יעקב (ח"ב סי' מ"ה) כתב בפשיטות דגרמא אסור בשבת, והבאתיו בספרי שם (סי' ק"ט אות ג), ויל"ע אם כוונתו מדא' או רק מדרבנן עיין שם, ועי"כ אף דל"ה רק פס"ר דלא נחא לי, ויש לצדד עם שארי סניפי היתרא להקל, מ"מ אין להקל למעשה מטעם דחזינן דהחמירו בסתימת התנור דהוי רק גרמא וקרוב לודאי דל"ה פס"ר כלל ולכל היותר הוי רק ספק פס"ר דלא נחא לי כנ"ל.

(טז) ועוד הרי יש להתחקות על עיקר האיסור בקישור זרם האלקטרי, דלכאורה י"ל דל"ה רק איסור דרבנן, לפי מש"כ הבי"צ (במפתחות יו"ד ח"ב סי' ל"א), דאסור משום דע"י סגירת זרם האלקטרי, נולד כח האלקטרי, ואסור בשבת כמו בסחופא כסא אשיראי, דאמרין בביצה (דף כ"ג) דאסור משום דמוליד ריחא, ה"ה דאסור לעשות קישור האלקטרי בשבת, וגם משום עובדא דחול עיין שם, א"כ לפי"ז ל"ה רק איסור דרבנן, ועי' מש"כ בספרי (שם אות ד'), ולפי"ז ה"י עיקר גדול לצדדי היתרא בנד"ד, אכן לפי מש"כ האחרונים בשם המומחים בזה דבשעת פתיחת הזרם נתהוו ניצוצי אור... מ"מ יש לחוש לחומרא דהוי בכלל הבערה ורק הוי דבר שאינו מתכוון, אבל י"ל דהוי פס"ר, ושוב נוגע לאיסור דא' משום גדר הבערה, ונולד מזה חומרא ג"כ לנדון גרמא, דהרי הבאתי למעלה מש"כ האחרונים דבמלאכת הבערה גם גרמא אסור...

(ח"י) והעצה היותר נאותה בנד"ד, כמ"ש בתחילה, שיזהרו מלפתוח דלת המקרר עד שישמעו קול המיית המכונה שעושה עבודתה, דאז כבר מקושר זרם האלקטרי, ואין לחשוש רק שע"י פתיחת דלת המקרר יגרום שתמשך זמן עבודתה, יותר מן הרגיל, דאף דלכאורה גם כה"ג הוי גרם האסור, כדאיתא בנותן שמן לנר דחייב משום מבעיר כנ"ל, אף דבלא"ה דולקת ורק משום דמאריך בהבערתו חייב... מ"מ בנד"ד שאני ושאני דהרי בעיקר הדבר יש לומר דהוי רק גרמא מטעמים הנ"ל, ורק יש לחשוש משום דבשעת קשירת הזרם נתהוו ניצוצות אור וחמיר כנ"ל, וזה רק יתהוו בשעת קישור הזרם, ולא בשכבר נתקשר הזרם, ורק שהמכונה תמשיך עבודתה, עוד בכה"ג קרוב לומר ביותר דל"ה רק סילוק המונע, דכיון דהחוטין כבר מחוברים, והמכונה היתה עובדת בלא הרף, ורק מחמת שהאויר נתקרר תגרום הפסקת עבודתה, ובפתיחת דלת המקרר יגרום שישתלק המונע לעבודת המכונה, ואינו דומה להיכא שהמכונה שובתה, ובפתיחת הדלת גורם לחבר בחתיכת ברזל את החוטין הנפסקין, ועי"ז המכונה תתחיל לעשות מלאכתה (ועי"ע בענין גרמא בת' מהרש"ם במפתחות (ח"ה סי' נ"ו) ומש"כ בשם צ"פ).

(יט) ומדברנו הנ"ל נמצא, דמה שאיזה בני אדם, שכוונתם רצוי, לדקדק לפתוח רק בשעת עבודת המכונה, אבל מחמת שהמקרה שלהם עשוי באופן שלא נשמע קול המכונה בשעת עבודתה, ע"כ השכילו לעשות אלקטרי מבחץ מקושר להמכונה, ומתוקנת ע"י מעשה אומן, באופן, שבעת עבודת המכונה, נדלק אור האלקטרי, וא"כ בפתיחת הדלת גורם שהאור האלקטרי תמשוך להאיר, כל זמן עבודת המכונה, זה בודאי חומרא דאורי' לידי קולא, דבכה"ג ודאי נוגע למלאכת הבערה, לפי החלטת האחרונים דגם באור האלקטרי, הוא איסור הבערה מה"ת בשבת, וגם מה רק שמאריך בהבערתו הוא גרם האסור כנ"ל, וגם מה שעושין באופן שהאור דולק כל היום, ורק בשעת עבודת המכונה, גוון האור אדום, ובשעת שביתה ירוק וכיב"ז, ג"כ אין היתר, דבע"כ השתנותה מאדום לירוק, הוא מחמת שנתכבה אותו שמראותה אדום ונדלק אותו שמראותו ירוק, או להיפוך, וא"כ יש עוד חשש ריבוי באיסורים, שבפתיחת הדלת גורם להאריך זמן הדלקת אותו שמראותו אדום, ובסגירת הדלת, אם עוד דולק האדום, גורם שיכבה במהרה, וגם שידלק הירוק, ואם בסגירתו כבר נדלק הירוק, גורם ג"כ שיתארך הדלקתה, שאם הי' פתוח, הי' נתחמם במהרה, והי' מתכבה הירוק, ונדלק האדום וכיב"ז, כנלענ"ד, והמדקדקים ביותר נוהגים לקשור מערב שבת שעון עם האלקטרי של המקרה לגרום שבמשך איזה זמן ביום, כגון בשעת האכילה, ישבות לגמרי עבודת המכונה, ואז יקחו המאכלים מהמקרה בלא שום חשש גרמת איסור. ובזה הנני ידידו דושת"ה כה"י. יצחק יעקב ווייס.

#### שו"ת יביע אומר חלק א – אורח חיים סימן כא אות כ"ד

(כד) אמנם לא אחד שהיתר זה דפסיק רישיה דלא ניח"ל, אינו מבורר כ"כ בעיני, שאע"פ שאין רצונו בכניסת אויר חם, וביציאת הקור לחוץ, מכיון שבעצם המלאכה הנגרמת על ידו שהיא הבערת החשמל ניח"ל, מני"ל שיהיה גם זה בגדר לא ניח"ל, נימא שאע"פ שתחלתו באונס כיון שסופו ברצון הוי ניח"ל. והן אמת שאין ראייה לזה ממ"ש התוס' ב"מ (ל), וא"ת עלה עליה זכר אמאי פסולה הא ודאי דלא ניח"ל לפסול פרה שדמיה יקרים בשביל דבר מועט, וי"ל שאם היתה כשרה הוה ניחא ליה. ע"כ. אלמא דאזלינן בתר בסוף, וחשיב ניחא ליה. דשאני התם שאם היתה כשרה, הוה מינח ניחא ליה מתחלה ועד סוף, ואיגלאי מילתא למפרע, אבל הכא הרי בודאי לא הוה ניחא ליה שנכנס האויר החם. ועי' ב"מ (כב רע"ב) גבי עודהו הטל עליהן ושמת, ויש לחלק ביניהם. ופשוט. ועי' בכתובות (נא): גבי תחלתה באונס וסופה ברצון. ובב"י ובהגה א"ח (סי' רד ס"ח). ובר"ה (כח). ובשו"ת תורת חסד מלובלין (חאו"ח סי' מט). ועכ"פ כיון שאין לנו ראייה ברורה ע"ז, והוא סד"א, אין נראה להקל מטע"ז בלבד. וכן מוכח מדברי המאירי (שבת קג) דההיא דכלי כסף, בגרתקן חשיב ניח"ל. ע"ש. ועי' בס' אמרי יהודה (דף קכז ע"א) שכן מוכח ג"כ מפרש"י (שבת יז) בד"ה הנושכות. ע"ש. אכן אם נחליט שאין כאן אלא גרמא, וכמש"כ לעיל (אות יג), ממילא אין כאן אלא איסור דרבנן, וחזי לאצטרופי מאי דלא ניח"ל מעיקר. (כג) אכן בדברי בזה עם ידידי הרב הגאון המפורסם כמהר"ר שלמה זלמן אוירבך שליט"א, נוכחתי לדעת, כי הפותח את דלת המקרה, כשהוא עובד, אינו עושה שום הבערה כלל וכלל, במה שממשיך המקרה את פעולתו, ע"פ היסוד שאין בזרם החשמל דין אש כלל, והרי אין הפעולה נעשית אלא ע"י הזרם. וכבר הובאו תורף דבריו לעיל (סי' יט אות יח). ע"ש. אך הפותח את הדלת בעת שאין המקרה עובד וגורם לחידוש פעולת הזרם החשמלי, גורם להתזות ניצוצות בעת התחלת העבודה, והוא פסיק רישיה, אכן פשוט דלא ניח"ל בהתזות ניצוצות אלה, וגם אין זה אלא גרמא, וא"כ גם בזה אין שום חשש, בהצטרפות פ"ר דלא ניח"ל וגרמא בעלמא, ואין לחוש ג"כ משום מתקן מנא, לפי מה שנתבאר (בסי' הקודם) בדין הרדיו והטיליפון. ואף לפי מה שהחמרנו לעיל (אות יז) שלא למלאת השעון כשהוא עומד מחשש תיקון מנא. כאן שהדבר אינו אלא גרמא אין מקום להחמיר בזה. (ויש להעיר ע"ד המשפטי עוזיאל שהתיר כאן, ולא חשש לשיטתו דהוי מתקן מנא. וי"ל). ועי' מ"ש בשו"ת חלקת יעקב (סי' נד) להחמיר בזה. וי"ל ע"ד. והעיקר לפע"ד שיש להקל בזה מדינא. [ושוב מצאתי תשובה שלמה לידידי הגרש"ז אוירבך שליט"א בירחון סיני, (חודש סיון תשכ"א), ובקובץ מזכרת, לכבוד הגר"י אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל, שהפליא עצה הגדיל תושיה להקל בזה, מטעם שאין כאן אלא הפעלת זרם, וזרם אינו אש כלל. וכן הובא בשו"ת ציץ אליעזר חלק ח' (סי' יב אות ד), וקילסו. ע"ש. ועי' בשו"ת מנחת יצחק ח"ד (סי' סד). ע"ש].